

Da krigen kom til Thy

Af Poul Erik Tarp poul.erik.tarp@nordjyske.dk

KOUSTRUP: I november 1942 meldte den kun 19 årige Lester Schrenk sig frivilligt til det US Air Force. Som 20-årig blev han på et afledningstogt over Danmark med kurs mod Aalborg skudt ned over Sønderhå af en tysk JU 88.

B17 bombemaskinen styrtede ned på Koustrup Mølle Mark. Besætningen nåede at springe ud i faldskærm. Piloten dalede ned i Ove Sø og druknede. Bombemaskinens øvrige otte besætningsmedlemmer reddede livet, blev fanget af tyskerne og i kreaturvogne transporteret til koncentrationslejre i Tyskland.

Lester Schrenk fortæller, at han meldte sig til luftvåbenet, fordi han elskede flyvemaskiner. Hans opvækst havde nu ikke meget med flyvemaskiner at gøre. Han voksede op på en gård i Minnesota, og havde aldrig været væk fra gården så meget som bare én dag, indtil den dag han meldte sig til militærtjeneste.

Døds march

Lester Schrenk blev befriet af den engelske ottende armé den 3. maj 1945. Vinteren 1944-45 overlevede han med nød og næppe i en lejr i Polen. Lejren hed Stalak Luft 6. I foråret 1945 rykkede den Røde Armé tættere og tættere på. Lejren blev evakueret og fangerne sendt ud på en døds march i vestlig retning. En stroppetur som Lester Schrenk anslår strakte sig over en distance på mellem 1000 til 1300 km til fods. Han vejede ved tilfangetagelsen omkring 85-90 kilo. Efter opholdet i koncentrationslejren var hans vægt nede på omkring 50 kilo.

Befriet

- Der kom seks-otte mand imod os, og de viftede med hvide flag, og det tog os flere timer at finde ud af, at vi faktisk var reddet, fortæller han. Derefter skulle de udmattede og udmagrede soldater gå endnu 25 km for at nå frem til en allieret base. Den vandring bragte fangerne gennem et sted, hvor heftige kampe havde fundet sted mellem englænderne og tyskerne.

Døde tyskere

- Der lå en masse døde tyske soldater, og hvorfor ved jeg ikke, men jeg samlede en tysk riffel op, og senere kom vi til en gård, der havde heste gående på marken, fortæller Lester Schrenk.

Han besluttede sig for at passe ejeren op med riflen og simpelthen stjæle hestene.

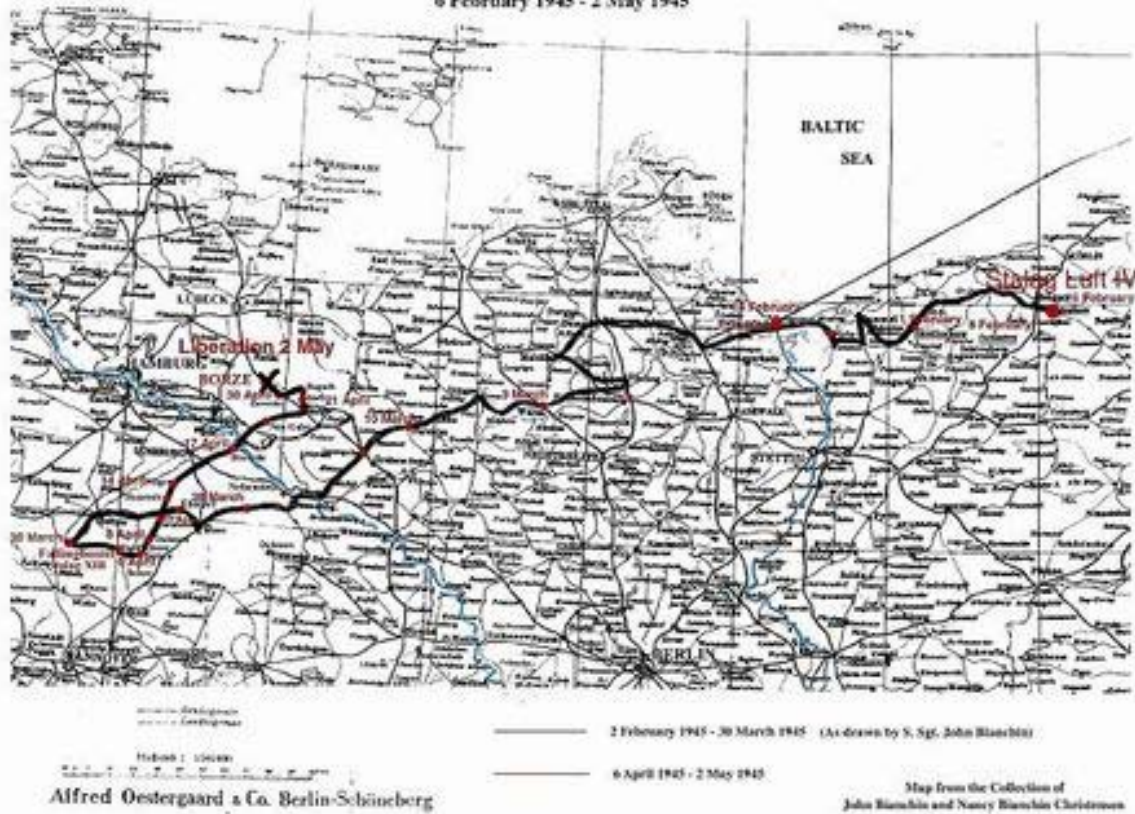
- Vi var alt for trætte til at gå videre. Så jeg bankede på døren, og en kvindelig russisk slave åbnede døren. Hun hentede herremanden og på mit primitive tysk fik jeg forklaret, at vi ville have hestene. Det ville han ikke, men tilbød at køre os til basen, og det sagde vi ja til, fortæller Lester Schrenk.

Derfra kom de befriede amerikanske soldater til Bruxelles, og videre til Frankrig til en amerikansk lejr, som hed Lucky Strike.

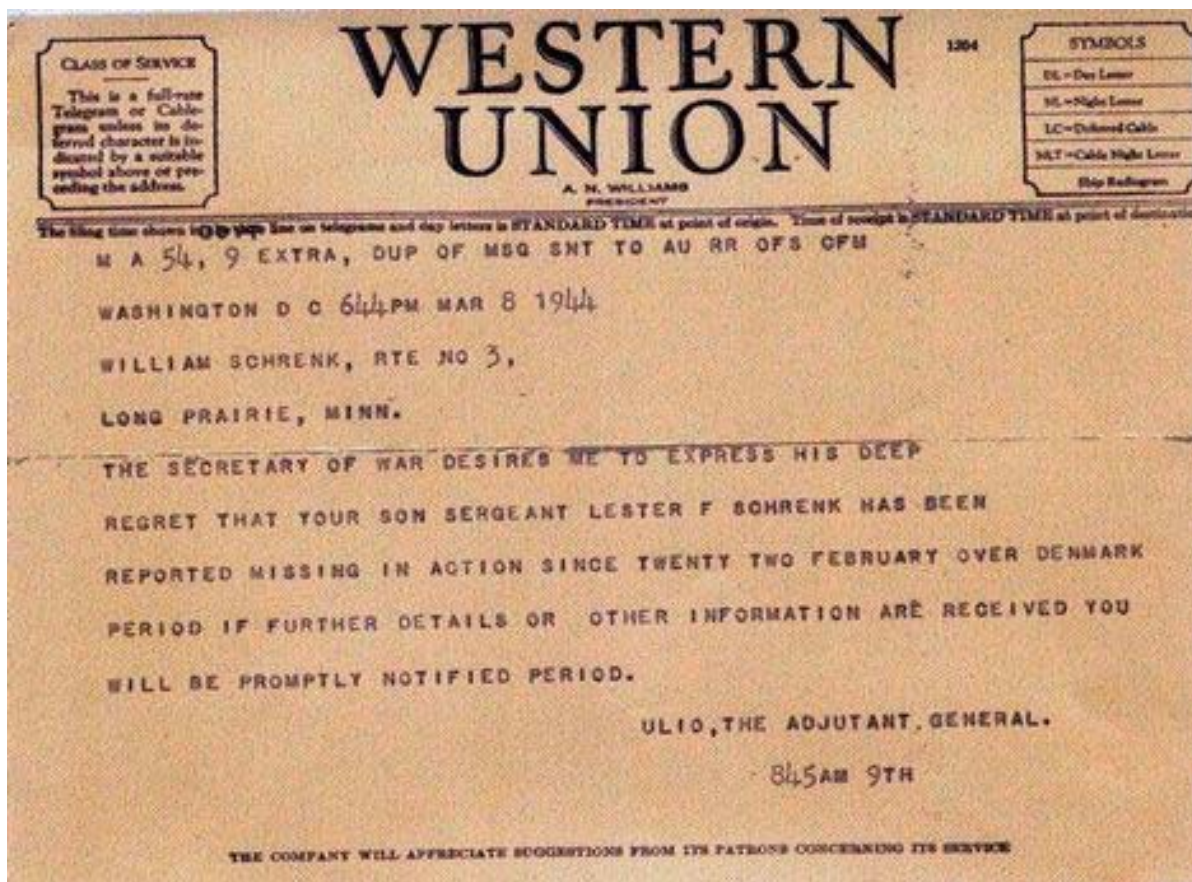
- Vi fik med det samme at vide, at der ikke var amerikanske uniformer, selv om vi så tyske fanger i amerikanske uniformer. I stedet havde man på basen engelske uniformer, så dem tog vi på, fortæller han, og den mundering hjalp ham og hans kammerater til England. En engelsk flyvemaskine landede i lejren. Lester Schrenk kontaktede piloten, som troede, de var englændere, og han tog dem med til England. Senere kom han til Southampton, og det amerikanske søværn sejlede ham og kammeraterne til USA, hvor han satte fod på amerikansk jord i Norfolk, Virginia, den 20. juli 1945.

THE DEATH MARCH FROM STALAG LUFT IV

6 February 1945 - 2 May 1945

Da russerne rykkede frem fra øst, blev krigsfangerne sendt ud en dødsrue mod vest, og den optrukne sorte streg viser ruten, indtil krigsfangerne blev befriet af englænderne den 3. maj 1945.

Telegrammet som Lester Schrenks forældre modtog, og som fortæller, at deres søn var skudt ned over Danmark.

Lester Schrenk var maskingeværskytte, og han sad sammenkrøbet under bugen på bombeflyet B17. Tårnet var i stand til at dreje 360 grader.

Lester Schrenk ankom til Hørdum station fredag i sidste uge. Om søndag var han sammen med flere på det sted, hvor bombeflyet styrtede ned. Arealet blev undersøgt med en metal detektor, og med samme held som at finde en nål i en høstak, fandt man bombeflyets identifikationsplade.

Opgav aldrig håbet

Af Poul Erik Tarp poul.erik.tarp@nordjyske.dk

KOVSTRUP: Slavearbejde. Medfanger der segnede døde om. Madrationer på et minimum. Ydmygelser og ingen kontakt med omverdenen og uvidende om, at forældrene hjemme i Minnesota havde modtaget et telegram om, at deres søn Lester var skudt ned over Danmark, og at de militære myndigheder ikke kendte til, om han var død eller levende.

- Jeg opgav aldrig håbet fra det tidspunkt, jeg blev skudt. Jeg var sikker på, at jeg kom hjem igen, fortæller Lester Schrenk, når han i dag tænker tilbage på sine 14 måneder i tysk koncentrationslejr.

Han omtaler sig selv som heldig, og peger på to ting. Han har aldrig røget cigaretter, og så udhungrede medfanger bytte mad for cigaretter. Og for det andet, at han var vokset op i et koldt klima.

- Jeg var vant til kulden, og på min fars gård arbejdede vi også ude om vinteren, og tænkt på mine kammerater, som kom fra Florida og som aldrig havde set et snefnug, siger han. Disse to mentale styrker mener han selv, var en drivkraft til, at han kunne opretholde livet.

Ingen forståelse

Den 19. oktober 1945 blev han mod sin vilje afskediget fra US Air Force. Det skete ikke uden bitterhed. Lester Schrenk skulle være forfremmet til sergent den 23. februar 1944, dagen efter han blev skudt ned.

- Jeg fik senere at vide, at min forfremmelse ikke gik igennem, fordi jeg var "adskilt fra min enhed", men det var ikke korrekt, og jeg følte mig snydt, da jeg ikke fik min forfremmelse eller den øgede betaling for mine flyvedage, og mine dage i fangenskab. Selv i dag føler jeg mig snydt, siger Lester Schrenk over den behandling, det amerikanske luftvåben udsatte ham for efter krigen.

Civil

Den civile tilværelse begyndte, men ikke uden problemer. Lester Schrenk fortæller om to episoder, der beskriver, hvordan flere amerikanere så på hans indsats under krigen.

- En sagde engang til mig, at hvis alle amerikanske soldater havde rakt hænderne i vejret, som jeg gjorde, så havde USA tabt krigen, og en anden gang sagde en til mig, hvorfor jeg ikke bare tog mit våben, og skød de tyske soldater.

Men de amerikanske flyvere havde ingen våben på sig, når de var på missioner. Det var totalt forbudt.

- Det kunne jo være, at en besætning havde en skydegal om bord, og hvis han begyndte at skyde på tyskerne efter et styrt, så kunne vi være sikre på, at den næste besætning, som var tvungen til at springe ud i faldskærm, ville blive skudt med det samme, siger han.

Selv mord

Lester Schrenk fortæller om en episode, som stadig trækker tårerne frem.

- I min barak havde vi en kugletårnskytte, som havde adskillige missioner, og hver gang han kom tilbage til basen, var hans løb på maskinkanonen udbændte. Han blev derfor taget ud af besætningen og "grounded". De lod ham ikke flyve mere. Det blev han skuffet over og følte, at han svigtede sine besætningsmedlemmer. Vi havde våben, når vi var på landjorden, og han gik bag om barakken, tog sin pistol og skød sig...

Lester Schrenk tier. Pause. Øjnene bliver fugtige, og så siger han, at han nok må være lavet af noget specielt.

- Jeg har aldrig haft mareridt, men jeg ville i mange år ikke tale om mine oplevelser. Men min datter spurgte og spurgte. Hun ville kende til min tid i flyvevåbnet og som krigsfange, inden jeg døde, og min kone begyndte også at spørge. Derefter begyndte jeg at nedfælde mine erindringer, og det gjorde det efterhånden nemmere for mig at tale om tiden i luftvåbnet og KZ-lejrene, siger Lester Schrenk.

Så flyet styrte ned

Af Poul Erik Tarp poul.erik.tarp@nordjyske.dk

SKYUM: I en hale af ild og røg fra den ene af de to motorer på højre vinge styrtede det amerikanske bombefly B17 ned med et vældig brag på Koustrup Mølle Mark den 22. februar 1944. Inden havde den ni mands store besætning nået at kaste sig ud med faldskærm, og sceneriet blev iagttaget af flere fra Sønderhå og Hørdum.

Deriblandt brødrene Frode og Johannes Nielsen samt dennes hustru Erna. Dengang var de kun store børn, men husker styrtet som var det i går. Familien plus Frodes hustru Anne var forleden dag samlet hjemme hos Frode og Anne i Skyum for at fortælle om begivenheden.

Frode og Johannes var henholdsvis 11 og 15 år. Erna var 12 år hin begivenhedsrige febuardag i 1944.

Krigen var på sit højeste. Tyskerne var trængt på østfronten, men der skulle gå endnu cirka tre og en måned før de allierede styrker blev landsat i Normandiet, som åbnede op for en tysk to-frontskrig.

Ventede på toget til Holstebro

Johannes og Frodes far var landmand, og han havde et landbrug på Haring Hede, og flyet styrtede ned på Erna fars mark i en lille og sumpet lavning. Det så både Frode, Johannes og Erna.

Johannes fortæller, at han og hans forældre ventede på toget til Holstebro på Hørdum banegård. Johannes Nielsen skønner, at der fra banegården i luftlinie var cirka en kilometer til nedslagsstedet.

- Det var fint vejr, og vi kunne tydeligt se bombeflyet, selvom det var midt på eftermiddagen og tæt på skumringen, for det havde en kraftig hale af ild efter sig fra den ene motor, husker Johannes. Lillebror Frode måtte ikke komme med til Holstebro, og han så hjemmefra, hvordan bombeflyet pløjede sig ned i den sumpede jord. Nedslaget forårsagede en vældig ildsøjle, som rejste sig højt mod himlen.

Retning mod Hørdum

De tre øjenvidner til styrtet fortæller, at det amerikanske B17 bombefly havde retning mod Hørdum, men så slog det et stort sving i sydvestlig retning uden om byen for at styrte vest for Hørdum.

- Det var en scene uden lige, som har brændt sig fast på vores nethinder, siger Frode Nielsen.

Tyskerne myldrede frem

Ikke så snart bombeflyet var styrtet, begyndte det at myldre med tyske soldater, som havde forlægning på Hørdum Skole. De tyske soldater kom både til fods op på cykler til nedstyrtningsstedet, som straks blev bevogtet.

- Flyet styrtede ned på fars mark, og han tog mig senere med derud, så vi kunne se det, fortæller Erna, der husker, at der stadig efter krigen var et stort hul i marken, hvor bombeflyet styrtede ned.